

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

(Ἐκ τῶν τοῦ Σ. Μ. Γιραρδίνου.)

Ὁ περιφανὴς ζωγράφος Χολβάιν ἐζωγράφησεν εἰς τὰ τεῖχη ἐκκλησίας τινὸς τῆς Ἑλβετικῆς πόλεως Βάλης μετὰ καταπληκτικῆς ἀληθείας, τὸν Χορὸν τῶν Νεκρῶν, ἐπὶ μακρὸν καταστάντα τὸ ἀντικείμενον περιεργείας καὶ θαυμασμοῦ εἰς πάντας τοὺς ξένους. Μετ' ἀπαραμίλλου τέχνης ὁ Χολβάιν δίδει ἔκφρασιν ζωῆς καὶ αἰσθήσεως εἰς τοὺς ἀποτροπαίους σκελετοὺς οὓς ἀπεικονίζει, εἰς τὰς ἀσάρκους ἐκείνας μορφάς. Ἄπαντες οἱ νεκροὶ τοῦ ζῶσι, σκέπτονται, ἀναπνεύουσι καὶ ἔχουσι κίνησιν φυσιογνωμίας καὶ οὕτως εἶπῃν βλέμμα καὶ χρῶμα ζωῆς.

Γνωρίζω δύο χοροὺς νεκρῶν, τὸν ἓνα ἐν Δρέσδῃ, ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῷ κειμένῳ ἐντεῦθεν τῆς Ἑλβας, τὸν δ' ἕτερον ἐν Ὠβέρνῃ, ἐν τῷ ἀξιοθαυμάστῳ ναῷ τοῦ Chaise Dieu. Ὁ τελευταῖος οὗτος εἶνε τοιχογραφία ἢ ἡ ὑγρασία φθείρει καθ' ἐκάστην. Εἰς ἀμφοτέρους τούτους τοὺς χοροὺς τῶν νεκρῶν, ὁ θάνατος προηγείται πλήθους ἀνθρώπων διαφόρων ἡλικιῶν καὶ καταστάσεων. Ὑπάρχουν ἐν αὐτῷ βασιλεῖς καὶ ἐπαῖται, γέροντες καὶ νέοι, ὁ δὲ θάνατος σῦρει ἅπαντας ὀπισθὲν τοῦ. Οἱ δύο οὗτοι χοροὶ τῶν νεκρῶν ἐκφράζουσι τὴν πάνδημον ἰδέαν διὰ τοῦ ἀπλουστέρου τρόπου. Ἡ εὐφυΐα τοῦ Χολβάιν ἀπετύπωσε τὴν ἰδέαν ταύτην εἰς τὸν περιφημὸν Χορὸν τῶν Νεκρῶν τῆς μονῆς τῶν Δομινικανῶν. Ἐν Βάλῃ ὑπῆρχεν ἐπίσης τοιαύτη τις τοιχογραφία, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν κατεστράφη. Ὑπολείπονται μόνον εἰσέτι ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Βάλης λείψανά τινά καὶ μικρογραφίαι κεχρωματισμένα.

Ὁ Χορὸς τοῦ Χολβάιν δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῆς Δρέσδης καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Chaise Dieu. Μακρὰ σειρά χορευτῶν ὀδηγεῖται ὑπὸ τοῦ θανάτου· πᾶς χορευτὴς ἔχει τὸ λείψανόν του ἐνδεδυμένον διαφοροτρόπως, ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ καταστάσεως· οὕτω, ὁ Χορὸς τοῦ Χολβάιν εἶνε σειρά ἐπεισοδίων συνηνωμένων ἐν μιᾷ εἰκόνι· ἀποτελεῖται ἐκ τεσσαράκοντα καὶ μιᾶς σκηνῶν, καὶ εἰς τὰς σκηνὰς ταύτας ὑπάρχει ποικιλία ἀνεξάντλητος. Ἐν οὐδεμιᾷ τῶν σκηνῶν θέλετε εὔρει τὴν αὐτὴν στάσιν, τὴν αὐτὴν θέσιν, ἢ τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν. Ὁ Χολβάιν ἠννόησεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὅπως εἰς τὴν ζωὴν οὕτω καὶ ἐν θανάτῳ εἰσὶν ὅλως διάφοροι ἀλλήλων καὶ ὅτι διαφέρουεν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ θνήσκειν, ὅπως καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν.

Ἡ ἰδέα τοῦ Χοροῦ εἶνε ὀρθὴ καὶ ἀληθής· ὁ κόσμος εἶνε μέγας χορὸς, εἰς δὲν ὁ θάνατος, δίδει τὴν κίνησιν. Χορεύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν τετράχορον μετὰ πλείονος ἢ ἥττονος χαρᾶς, ἀλλὰ τὸν χορὸν τοῦτον πάντοτε ὀδηγεῖ ὁ θάνατος καὶ οἱ χορευταὶ πασῶν τῶν τάξεων καὶ καταστάσεων τι ἄλλο εἰσὶν ἢ θνητοὶ πλέον ἢ ἥττον βιώσαντες ;

Ἴδου ἐν παιδίον ὅπερ γεννᾶται, μετὰ πλείστης ὄσης χαρᾶς ἀναμεινόμενον, ποθούμενον καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἀγαπώμενον. Τοῦτο καλεῖται γέννησις, λέξις θελκτικὴ εἰς τὰ μητρικὰ ὄτα, πρὸς οὐδὲν λογιζομένων τὰς ὠδῖνας τοῦ τοκετοῦ. Κατὰ τὴν ποίησιν ὅμως τοῦ Χοροῦ τῶν Νεκρῶν, τὸ παιδίον δὲν γεννᾶται, ἀλλ' εἰσέρχεται εἰς τὴν μακρὰν ἄλυσιν τοῦ χοροῦ τὴν διερχομένην τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἄβυσσον, ἥτοι ἐκ τῆς ἀβύσσου, ἥτις προηγείται τῆς ζωῆς, εἰς τὴν ἄβυσσον ἥτις ἔπεται αὐτῆς· χορὸς ἀτελεύτητος, θορυβώδης καὶ παραχῶδης, οὔτινος οὐδεὶς δύναται νὰ διαφύγῃ τὴν ἀδυσώπητον καὶ τρομερὰν ὁρμὴν ἣν ὁ ὀδηγὸς ἐπιβάλλει. Χορεύσατε λοιπὸν, οἰοιδήποτε καὶ ἂν εἴσθε, βασιλεῖς, στρατηγοί, ἱερεῖς, αὐλικοὶ καὶ σοφοί ! « Ἄλλὰ τὸ στέμμα μου, τὸ μέλλον νὰ πέσῃ ! Ἄλλὰ τὸ ξίφος μου, ὅπερ θὰ ἐγκαταλίπω ! Ἄλλ' ἢ πορφύρα μου, ἥτις θὰ κατακερματισθῇ ! Ἄλλ' ἢ καλλονή μου ἥτις παρασύρεται εἰς τὸν ταχὺν τοῦτον χορὸν ! Ἄλλὰ τὰ βιβλία μου, τὰ ὅποια δὲν θὰ δυνηθῶ πλέον ν' ἀναγινώσκω ! » Δυστυχεῖς βασιλεῖς, ὡς ἂν τὰ στέμματά σας μὴ ἐγένοντο ἵνα πέσωσι· δυστυχεῖς στρατηγοί, ὡς ἂν τὰ ξίφη σας ἐπρόκειτο νὰ ὄσι πάντοτε προσκεκολλημένα εἰς τὴν ὀσφύν σας ! Δυστυχεῖς ἱερεῖς, ὡς ἂν μὴ ἔμελλε τὸ σάβανον ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ τετριμμένα σας ἄμφια. Δυστυχεῖς τῆς χαρᾶς κόραι, ὡς ἂν αἱ καλλοναὶ σας μὴ ἐγένοντο ἵνα μαρανθῶσι· Δυστυχεῖς σοφοί, ὡς ἂν ἡ γνῶσις τῆς τάξεως καὶ τῆς πορείας τοῦ κόσμου ἡδύνατο νὰ ἐμμένῃ εἰς σᾶς διὰ παντός ! Τοιαύτη εἶνε ἡποίησις τοῦ Χοροῦ τῶν Νεκρῶν, ποίησις ὑψηλὴ καὶ φαντασιώδης, ἥτις ἐμπνέει τοσοῦτον βαθεῖαν λύπην, ὑπὸ τόσον φαιδρὸν καὶ εἰρωνικὸν τύπον.

(Κατὰ μετάφρ. Ἀ. Ματαράγκα.)

Η ΘΗΗΣΙΜΟΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 1888 ἐν Παρισίοις ἀπεβίωσαν περὶ τὰς 50,000 άτομα. Ἡ θνησιμότης ἀναλογεῖ εἰς 2,266 ἀνὰ 100,000 κατοίκων. Ἐξ ὅλων τῶν ἀσθενειῶν ἡ προξενούσα τὰ περισσότερα θύματα εἶνε ἡ πνευμονικὴ φθίσις, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος 430 άτομα ἐπὶ 100,000 κατοίκων, δηλαδή 9—10 χιλιάδες ἐν συνόλῳ. Κιτῶν ἐρχεται ἡ βρογχοπνευμονία, τρίτη ἢ γαστροεντερίτις καὶ ὀργανικὴ ἀσθένεια τῆς καρδίας. Οἱ Παρίσιοι λογίζονται μίαν τῶν υγιειντέρων πρωτευουσῶν τῆς Εὐρώπης, σχετικῶς πρὸς τὴν πυκνότητά τοῦ πληθυσμοῦ ἢ καὶ πρὸς τὴν μεγάλην συσσώρευσιν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις οὐδέποτε συντελεῖ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ υγιεινὴν μίαν πόλιν.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΑ

Κυρίως τῆς γευματικῶν ἐν ξενοδοχείῳ πολίχνης τινὸς, ἠρωτήθη ὑπότου ξενοδόχου, μετὰ τὸ τέλος τοῦ γεύμα-

τος, ἐάν ἡ ἡχαριστήθη ἐκ τῶν φαγητῶν. « Πὰρὰ πολὺ, ἀπεκρίθη ὁ κύριος, ἐγευματίσας τόσον καλὰ, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος καθ' ὅλον τὸ κράτος. — Ἐξαιρουμένου τοῦ κ. δημάρχου ἀπήντησεν ὁ ξενοδόχος. — Δὲν ἐξαιρῶ κανένα, εἶπεν ὁ κύριος. — Ἄλλὰ πρέπει νὰ τὸν ἐξαιρέσητε. — "Ὁχι! » Ἐντὸς ὀλίγου, ἡ ἔρις τῶν τοσοῦτον ἠδῆξήθη ὥστε ὁ ξενοδόχος ἐνήγαγε τὸν κύριον ἐνώπιον τοῦ Δημάρχου. Ὁ ἄρχων οὗτος μετὰ σοδαρότητος ἐξήγησεν εἰς τὸν κύριον ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ νὰ ἐξαιρῶσι τὸν δήμαρχον εἶχεν ἀποκτήσει ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ, ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων, ἰσχὺν ὑποχρεωτικὴν πρὸς ἡν πᾶς τις ὑπεχρεοῦτο νὰ συμμορφωθῇ καὶ ὅτι ἠρνήθη νὰ ἐξαιρέσῃ τὸν δήμαρχον. — « Πολὺ καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ κύριος, ἰδοὺ τὸ σελλίσιον, ἀλλὰ νὰ μὲ πάρῃ ὁ διάδοχος ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὁ ὅποιος μὲ ἔφερεν ἐδῶ δὲν εἶνε ὁ μεγαλύτερος μωρὸς τοῦ κόσμου — ἐκτὸς Ὑμῶν, Κύριε Δημάρχε!

* * *

"Ἐμπορὸς τις ταξιδεύων, ἠρώτησε τὸν πλοίαρχον μὲ τί εἶδους θάνατον ἀπέθανεν ὁ πατήρ σου. — Ὁ πατήρ μου, ἀπεκρίθη ὁ πλοίαρχος, ὁ πρόπαππος καὶ ὁ παππος μου ὅλοι ἐπνίγησαν. — Καὶ σεῖς λοιπὸν, ἐρωτᾷ ὁ ἔμπορος, δὲν φοβεῖσθε μήπως πνιγητὲ ὡς αὐτοί;

Σὰς παρακαλῶ, λέγει ὁ ἕτερος, ὁ πατήρ σας, ὁ πάππος σας κ.λ.π. μὲ ποῖον θάνατον ἀπέθανον; — "Ὅλοι εἰς τὰς κλῖνας των, ἀπαντᾷ ὁ ἔμπορος. — Πολὺ καλὰ, τῷ λέγει ὁ πλοίαρχος, καὶ πῶς νὰ φοβηθῶ νὰ πηγαίνω εἰς τὴν θάλασσαν ἀφοῦ καὶ σεῖς πηγαίνετε ἀφόβως καθεκάστην εἰς τὴν κλῖνὴν;

* * *

Δύο ἄνθρωποι ὁδοιποροῦντες ἔφιπποι καὶ παρατηρήσαντες μολωθρὸν τινα ἔμπροσθέν των καθήμενον ἐπὶ ὄνου, ἠθέλησαν νὰ τὸν πειραξῶσι πρὸς τοῦτο, ἀφοῦ τὸν ἔφθασαν καὶ ἐτοποθετήθη ὁ εἰς δεξιᾷ του καὶ ὁ ἕτερος ἀριστερᾷ, τὸν ἠρώτησαν: Εἰπέ μας τώρα, μολωνᾷ, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο εἶσαι περισσότερον, ἀνόητος ἢ κατεργάρης; — « Μὲ τὴν πίστι μου, ἀποκρίνεται ἐκεῖνος, δὲν γνωρίζω ποῖον ἀπὸ τὰ δύο εἶμαι περισσότερον, ἀλλὰ ὑποθέτω ὅτι τώρα εἶμαι μεταξὺ αὐτῶν.

* * *

Καλιφης τις, ὁ τρόμος καὶ ἡ ἀποστροφή τῶν ὑπηκόων του, ὠδοιπόρει συνήθως ἀνὰ τὸ κράτος τοῦ ἀνευ συνοδοῦ τινος ἢ φρουροῦ. Εἶς τινα ἐκ τῶν ἐκδρομῶν του συνήντησε πτωχὸν Ἄραβιν καὶ μετὰ τινα συνδιαλέξιν: « Τί εἶδους ἄνθρωπος εἶνε ὁ καλιφης, τὸν ἐρωτᾷ, περὶ τοῦ ἐποίου τέσσα λέγονται; Ὁ καλιφης! ἀπεκρίθη ὁ Ἄραβ, αὐτὸς δὲν εἶνε ἄνθρωπος, εἶνε τέρας! « Διατί τὸν κατηγοροῦσι; — Δι' ἑκατομμύρια κακουργημάτων! ἀδιακόπως χύνει τὸ αἷμα τῶν ὑπηκόων του διὰ νὰ ἰκανοποιῇ τὰς κτηνώδεις ἰδιοτροπίας του. — Τὸν εἶδες ποτέ; — Οὐδέποτε — Ὑψωσον τοὺς ὀφθαλμούς σου, πρὸς αὐτὸν τώρα ὀμιλεῖς. « Ὁ Ἄραβ χωρὶς νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἐλαχίστην ἐκπληξιν, προσήλωσεν ἀφόβως ἐπ' αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, λέγων:

— Καὶ σὺ γνωρίζεις ποῖος εἶμαι ἐγώ; — "Ὁχι. —

Εἶμαι ἀπόγονος τοῦ Ζοχάρ, ἐκ τῆς εἰκογενείας τοῦ ὁποίου εἰς γίνεται τρελλὸς ἡμέραν τινα ἑκάστου ἔτους, καὶ κατὰ τύχην σήμερον συμβαίνει νὰ ἦνε ἡ σειρά μου. (Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ Μετάφρ. Μ. ἱ. λ. τ. Ρ. α. ζ. ἑ. λ. ο. υ.)

ΦΥΣΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΝ

ΤΩΝ ΣΤΕΜΜΑΤΩΝ

Πάντες βεβαίως θὰ εἰδᾶτε, κατα τινα σεληνοφεγγὴ νύκτα, νέφη διερχόμενα τῆς σελήνης καὶ φέροντα χρωματισμοὺς ζωηροτάτους ἐν σχήματι στεμμάτων ἢ κυκλοτερῶν δακτύλιων. Οἱ ἀγροτικοὶ γνωρίζουσι κάλλιστα τὸ φαινόμενον τοῦτο, καὶ ὑποστηρίζουσι, ἔχοντες τὸν λόγον των, ὅτι ὅποταν ὁ κύκλος εἶνε πλησίον τῆς σελήνης, ἢ βροχὴ εἶνε μικρὰν, τὸνναντίον δὲ, ὅταν οὗτος ἀπέχη αὐτῆς πολὺ.

Παρόμοια στέμματα σχηματίζονται καὶ περὶ τὸν ἥλιον, ἀλλ' ἡ ζωηρότης τοῦ ἡλίου καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν θέαν αὐτῶν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Τὸ καταλλήλοτερον μέσον εἶνε τὸ νὰ ἴδωμεν τὸν ἥλιον ἐξ ἀντανάκλασεως ἐντὸς ὕδατος, ἢ τῆ βοήθεια μικρῆς ὑέλου.

Ἰδοὺ ἀμυδρὰ εἰκὼν τοῦ φαινομένου τῶν στεμμάτων: παραστήσωμεν τὸν δίσκον τῆς σελήνης ἢ τοῦ ἡλίου διὰ δέσμης φωτὸς διερχομένης μικρὰν σχισμῆν. Ἐν μέσῳ θέτομεν κόνιν λυκοποδίου ἢ οἴανδῆποτε ἄλλην κόνιν ἀποτελουμένην ἐκ κόκκων ἴσων καὶ λεπτοτάτων, καὶ ἰδοὺ εὐθὺς σχηματισθέντα στέμματα, ἀποτελούμενα ἐκ δακτύλιων χρωματιστῶν ὧν τὰ ἐν τῷ κέντρῳ ζωηρότατα χρώματα ἀναπαράγονται περιοδικῶς, ἀλλ' ἐξαιρέσιμα κατὰ μικρὸν.

Ἐάν τις ἐκτελέσῃ τὸ πείραμα διὰ χρωμάτων ἀπλῶν, θέτων ὅμως ἐν μέσῳ ὑέλου χρωματιστᾶς, ἐρυθρᾶν ἐπὶ παραδείγματι ἢ κυανῆν, οἱ δακτύλιοι καθίστανται ἐναλλάξ εὐδιάκριτοι καὶ σκοτεινοί, ἀλλ' αἱ ἀντίστοιχοι αὐτῶν διαμετροὶ εἶνε ἄνισοι ἢ φαινομένην διαμετρος τόσον εἶνε μικροτέρα, ὅσον τὸ φῶς ἐπιδεκτικότερον διαθλασεως. Οὕτω οἱ κυανοὶ δακτύλιοι εἶνε στενωτέρου τῶν ἐρυθρῶν. Ἐν τῷ λευκῷ φωτὶ, ὑπαρχουσι δακτύλιοι σύνθετοι ἐξ ὅλων τῶν ἀπλῶν χρωμάτων τοὺς δὲ χρωματισμοὺς αὐτῶν βλέπομεν ὅποταν ἀφαιρεθῇ ἡ χρωματιστὴ ὑέλος.

Ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ, τὰ φαινόμενα ταῦτα παραγονται ἐκ τῶν ἐξαιρέσεων τοῦ ὕδατος εὐκόλως δὲ δύναται τις νὰ ἐπιναλαθῇ τὸ πείραμα, ἀρκεῖ μόνον νὰ κατέχη ἓνα παραγωγὸν ἀτμοῦ. Ἄλλ' ἐπίσης λαμπρὸν ἐκτελεῖται τὸ πείραμα διὰ δικτύων κατεσκευασμένων ὑπὸ κυκλοτερῶν ἰσομήκων λωρίδων, καὶ προσεγγιζουσῶν ἀλλήλας ἀρκούντως: αἱ λωρίδες αὗται φέρουσι τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ οἱ μικροὶ δίσκοι ἀποτέλεσμα καὶ διαθλῶσι τὸ φῶς κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους. Τὰ τελειότερα ἐπὶ τοῦ φαινομένου τῶν στεμμάτων πειράματα ὀφείλονται εἰς τὸν Ὑούγκ καὶ τὸν Φρασνυόφερ, εἰς δὲ τὸν Φρένσελ ἢ τὴν τελείαν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων τῆς διαθλασεως, ἢς τὰ στέμματα εἶνε μία ἀπλή περίπτωσις.

Εἰς τὰ παρόμοια φαινόμενα δέον προφανῶς νὰ καταχθῆ καὶ ὁ βαθεὸς ἐρυθροῦ χρώματος κύκλος ὁ παρατηρηθεὶς ἐπὶ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1886, κατόπιν τῆς ἐκκρήσεως τῆς Κρακατόας. Ἡ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ διακεχυμένη λεπτὴ κόνις παρήγε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ καὶ οἱ κόκκοι τοῦ λυκοποδίου, καὶ ἐξ αὐτῆς προήρξαντο οἱ περὶ τὸν ἥλιον χρωματιστοὶ κύκλοι οὓς ἐβλεπέ τις συνεχῶς ἐπὶ δύο ὅλα ἔτη.